

(המשך מעמוד 13)
 הכובשים כפרחים, בתום מלחמת השיח' רור. כיצד נתבקשו לעזוב את כפרם לכמה ימים. כיצד פוצצו כל בתי הכפר — וכיצד לא הורשו תושביו לחזור יותר אליו. כיצד הורה בית-המשפט הגבוה לצדק להחזירם לכפרם — וכיצד עקפה הממשלה את הצו, כהשארה את הכפריים השלווים, שהיו יידיותיים לישראל, פליטים 24 שנים.

תמיד רצינו לחזור

א הרחק מעמדתו של אנטואן, מל-מד שובת אחר, המורה בישראל שקור בן ה-42, את ילדי השובתים פרק בהיס-טוריה. מאחורי הכנסייה העתיקה, ההומה אדם, הוצב לוח שחור, והתלמידים יושבים מולו על האדמה. דברי שקור ואנטואן דור מים: הוא מספר לילדים את סיפור בירעם. בסמוך לכיתה המאולתרת, פרשו קבוצות שובתים שמיות, הקימו אוהלים, יושבים מפטטים בעליות. הילדים משחקים, מטפ-סים על גג הכנסייה. אחרים מנקים קצת את השטח, מנסים להפוך את השהות הע-לולה להיות מושכת, לנעימה יותר. הנשים עסוקות בבישול. פיקניק עליו. החל מהשבע, מארגנים השובתים תר-גנות של גברים שישארו במקום עם הג-

„נשבות כאן כל זמן שהממשלה לא תחזיר אותנו למקום באופן חוקי“, טוענות נשות „בירעם“. „אנו מוותרות על נוחיות ועל הכל. העיקר לחזור לכפרנו.“

הערביה

ברכה בן-איש חברת קיבוץ השומר-הצעיר ברעם סבורה שאין להחזיר את הפליטים. בן-איש לא יכלה לנמק טיעונה. הסיבה: בעלה סחבה בכוח מהמקום.

אלה מאיתנו, בעיקר הצעירים, שדרשו לפרסם הודעה התובעת מהממשלה להח-זיר את אנשי בירעם — גונו. יש כמה חבר'ה שבסתר הולכים לבקר את השוב-תים, ואף עוזרים להם. אבל הפעולה שלהם נתקלת באיבה מצד חברי הקיבוץ הוותיקים.

שלישי, שהיה מוכן להגיב, היה איצקו מאסטר, מזכיר הקיבוץ. תגובתו: „אנחנו לא מגיבים“. כאשר שאל אותו כתב

על הקרקע קיבוץ ברעם. מהמקומות הגי-בוהים של הקיבוץ ניתן להשקיף על שבי-תתם של בני ברעם. קשה לומר שחברי הקיבוץ השייך לשומר הצעיר, נהנים מת-ביעת בני ברעם לחזור לכפרם. בהחלטה שנתקבלה בקיבוץ, לאחר ויכוחים לוהטים, הוחלט שלא להגיב על דרישותיהם של בני ברעם. וזאת, למרות שבני ברעם הודיעו שאין הם דורשים את האדמות ש-נמסרו לברעם או ליהודים אחרים. כל מה שהם מבקשים זה לחזור לכפר —

היהודיה

שים והילדים. הגברים האחרים ייצאו לע-בודה, ועם ערב יחזרו למקום השביתה, ילוננו תחת כיפת השמים, באוהלים. בניין הכנסייה מיועד ללינת הזקנים והחולים.

המנשלים מברכים את המנושלים

מ ספר יוסף אסמיר, מפעילי הכפר: „ביום שבו התפרסמה החלטת הממ-שלה שלא להחזיר אותנו, התאספנו לדבר מה לעשות. החלטנו כולנו: הגיע הזמן לחזור. עוד כמותו יום ארזנו חפצים, ול-מחרת יצאנו לברעם.“

„כולם מברכים אותנו על מה שאנחנו עושים כאן. גם יתר תושבי גוש-חלב. גם אנשי דובב וברעם. חברי ברעם הביאו לנו מיטות ושמיות. חבר'ה מדובב באו, בירכו אותנו, הביאו לנו ארזים עם פיר-רות.“

על גיבעה סמוכה לחורבות בירעם, יושב

שיעור בציונות

מעביר בישראל שקור לילדי ברעם המקשיבים להר-צאותיו על הכפר, הנערכות בחיק השבע מאחורי הכנסייה. הילדים משתתפים בשיעורים בצורה ערה ביותר וכמעט ואין העדרות מן הכיתה.

ועולם הזה בדבר העזרה וההזדהות שמע-ניקים כמה מחברי הקיבוץ לשובתים בירעם — פתח המזכיר את הדלת, הצביע באלם על היציאה, ליווה את חוליית-הכיסוי למ-כוניתם: „אני אוסר עליכם לדבר עם חברי הקיבוץ“, הזהיר.

מאיר פרץ (36) תושב מושב שומרה, היושב גם הוא על אדמות בירעם, אינו פוחד לדבר: „לא ניתן להם את הזכויות שלנו. ארץ-ישראל היא שלנו, לא של הערבים. אוי ואבוי אם הממשלה תחזיר אותם. לא נרשה. הממשלה לא יושבת על הגבול. אנחנו יושבים על הג-בול. קודם שהממשלה תשב כאן — אחר כך שהיא תחזיר את הערבים.“

ולהחזיר להם את הקרקעות הלא-מעובדות בלבד. חברי ברעם המשיכו לשמור השבוע על שתיקה רועמת, מלבד כמה יוצ-אים מהכלל. כמו ברכה בן-איש למשל. בתשובה לשאלת כתב העולם הזה האם יש להחזיר את בני ברעם לכפרם, השי-ב: „לא, חלילה!“ היא רצתה עוד להס-ביר את עמדתה — אך בעלה גרר אותה במהירות מהמקום.“

אחר היה קיבוץניק ככנ 22, שסירב להזדהות. סיפר הוא: „אני לא מוכן לג-לות את שמי, כי יתחילו לרדוף אותי. נערכו אצלנו, על הבעיה של פליטי ביר-עם, ויכוחים ארוכים, והוחלט לא להגיב.“

שבת כזו לא ערכו נשות בירעם בחייהן. על האדמה, על גבי שמיות ועל האבנים הן יושבות וממשיכות לנהל משק בית כאילו במטבחן הפרטי הן נמצאות, כשהילדים הקטנים מקפצים סביב האמהות.